

**Vehbi
Koç**

**Hatıralarım
Görüşlerim
Öğütlerim**

Önsöz

DAHA önce, "Hayat Hikâyem" başlıklı kitabımla, 1972 senesine kadar yaşadığım hayatı okurlara sundum. İlk kitabımın önsözünde "Hayat Hikâyem"i niçin yazdığımı şöyle açıklamıştım:

"Memleketimizde çeşitli konularda pek çok değerli eser yazıldı. Bugüne kadar birçok büyük, bilgili ve zeki işadamımız yetiştiği halde, onların hayatını ve tecrübelerini anlatan bir kitap yazıldığını sanmıyorum.

Ben, Cumhuriyet devrinde yetişen bir işadamıyım. Elli yılı aşan iş hayatımı kaleme almayı ve bizden sonra geleceklere hatıra olarak bırakmayı çoktandır tasarlamakta idim. Günlük işler ve birbirini kovalayan olaylar yüzünden yerine getiremediğim bu isteğimi Cumhuriyet'in 50. yılı olan bugünlerde gerçekleştirebildiğim için çok memnunum. Okuyucularım, bu kitapta, esnafıktan başlayarak bugünkü durumuma gelinceye kadar geçen hayat hikâyemi bulacaklardır.

Hayatta başarılı olmanın sırları arasında belki de en önemlisinin, başkalarının tecrübelerinden yararlanmak, verilen öğütleri can kulağı ile dinlemek, ilgili yayınları dikkatle okumak ve kazanılan bilgileri değerlendirmek olduğuna inanıyorum.

Bu kitabın okuyucuları, yarım yüzyılı geçen bu tecrübeler dağarcığında kendilerine ilham verecek veya yollarına ışık tutacak birkaç satır bulurlarsa, benim için ne mutlu."

O tarihten bugüne kadar, tanıdığım işadamlarından Sayın Kâzım Taşkent “Yaşadığım Günler” (1980) Sayın Nejat Eczacıbaşı “Kuşaktan Kuşağa” (1982) ve Sayın Sakıp Sabancı “İşte Hayatım” (1985) kitaplarıyla kendi hayatlarını ve tecrübelerini, yaşayan kuşaklara anlattılar. Diğer büyük işadamlarımızın da yeni yeni eserler yazacaklarından; bugünkü ve yarınki gençlerin bunları okuyarak daha tecrübeli ve daha verimli çalışacaklarından eminim.

K OÇ Holding A.Ş.’nin 1984 yılında yapılan Genel Kurulunda, Yönetim Kurulu Başkanlığı’ndan ayrıldım ve bu münasebetle şu konuşmayı yaptım:

“Sayın Ortaklarımız,

Söz almaktaki maksadım, verdiğim bir kararı bu toplantıda sizlere duyurmaktır.

Bana bugünü gösteren Tanrı’ma şükrederek sözlerime başlamak istiyorum.

16 - 17 yaşında babamın yanında çalışmaya başladım. Babam herhalde iş hayatında muvaffak olacağını görmüş olacak ki, 31 Mayıs 1926’da firmayı bana devretti.

O tarihten bugüne kadar geçen 58 sene zarfında, hayat üniversitesinde her gün bir şeyler öğrendim, tecrübeler edindim. Bu müddet zarfında Ankara Ticaret Odası ve Sanayi Odası Başkanlığı yaptım; Odalar Birliği Yönetim Kurulu üyesi olarak bulundum.

İş âlemini tetkik ettim. Memleketimizde birçok kıymetli işadamlarının yetiştiğini, güzel eserler meydana getirdiklerini, fakat ölümlerinden sonra kurdukları işlerin yıkılıp gittiğini gördüm. Bunun sebebini araştırdım.

Batı dünyasındaki firmaları inceledim. Orada da birçok işadamları küçükten başlayarak büyük firmalar kurmuşlar. İşler geliştikçe sermayeler artırılmış, anonim şirketler kurulmuş, hisseler halka satılmış; işlerin başına profesyonel idareciler getirilmiş ve kurucuların ölümünden sonra da müesseseler yaşamış.

Mesela Ford, bir araba tamirciliğinden başlamış, otomobil fabrikası kurmuş, bugün üçüncü nesil işleri idare etmekte. Bir Siemens elektrik tamirciliğinden başlamış, bu büyük müesseseyi kurmuş, beşinci nesil ile yaşamakta.

Bu tatbikata inandığım için, 1937 senesinde Koç Ticaret Anonim Şirketi’ni, 1963’te Koç Holding’i kurdum.

Allah’tan bütün dileğim, kurduğum bu müessesenin devamlı

lığının sağlanması, memlekete faydalı bir kuruluş olarak insanlara iş imkânı yaratması, devlete vergi vermesi ve bizden sonra geleceklere örnek olmasıdır.

Sağlığımda bir tecrübe daha kazanmak için bugün Koç Holding Yönetim Kurulu Başkanlığı’ndan çekiliyorum ve yerime Rahmi M. Koç’u namzet olarak gösteriyorum.

Grubumuzun bu hale gelmesinde sevki idarecilerimizin büyük emekleri olmuştur. Bundan sonra da aynı şekilde hareket edeceklerine inanıyorum.

Hepinize sevgi ve saygılarımı sunarım.”

K OÇ Holding Yönetim Kurulu’nda artık kurucu ve şeref başkanı olarak bulunmaktayım. 31 Mayıs 1986 ile 31 Mayıs 1987 arasındaki yılı, 60’uncu kuruluş yılı olarak ilan ettik. Bu münasebetle, Koç Holding A.Ş.’nin Mart 1986’da yapılan Genel Kuruluna sunulmak üzere hazırlanan rapora şu yazıyı yazdım:

“Sayın ortaklarımız, değerli iş arkadaşlarım,

Koç Holding A.Ş.’nin 22’nci Genel Kurulunu yaptığımız bugün, Koç Topluluğu’nun meydana gelişinin altmışıncı yılına giriyoruz.

Babam rahmetli Koçzade Hacı Mustafa Efendi’nin Ankara’da 1917 yılında açtığı bakkal dükkânını devraldıktan sonra, bu işyeri 31 Mayıs 1926 tarihinde, Ahmet Vehbi Koç Ticarethanesi olarak adıma Ankara Ticaret Sicili’ne kaydedildi.

O günden bu yana, işlerimin gelişmesine ve memleketime faydalı olmaya çalıştım.

Topluluğumuzun bugünlere gelmesi; başta memleketimizin bahsettiği imkânlar, şirketimizde çalışanların gayretleri, hissedarlarımızın güveni ve müşterilerimizin teveccühü sayesinde olmuştur.

Bizlere bu imkânı veren Yüce Tanrı’ya hamdüsena ediyorum.

Benim daima takip ettiğim temel düsturum şu olmuştur: “Bu memleket var ise ben varım. Bu memleket yükselir ise topluluğumuz da kalkınır ve yükselir.”

Bildiğiniz gibi 20 Mart 1984 tarihinde Yönetim Kurulu Başkanlığı’ndan ayrıldıktan sonra, Koç Topluluğu’nun sevk ve idaresini, şirketlerimizde uzun süreden beri çalışmış ve tecrübe kazanmış değerli iş arkadaşlarıma ve evlatlarıma bıraktım.

Şurası açıktır ki, işletmelerin, kurucularının ömrüne bağlı olmaksızın yaşamaları ancak müesseseseleşmek ile mümkündür. Sanayileşmiş ve gelişmiş ülkelerde gördüğümüz bütün büyük

kuruluşlar, şahıslar yerine sisteme ve organizasyona dayanarak uzun sürelerle ayakta kalmışlardır. Buna inandığım içindir ki, iş arkadaşlarım ve çocuklarımın, müesseseseleşmek istikametinde yılmadan ilerlemelerini diliyorum.

Dünyanın ve Türkiye'mizin ekonomik ve sosyal hayatında büyük değişiklikler ve gelişmeler olmaktadır. Bu gelişmeler sürecektir. Topluluğumuzun başarısının devamı ise iş arkadaşlarımızın gerek şahsi hayatlarında gerekse müessesese ve memleket işlerinde dikkatli, feragatli, ahlaklı ve çalışkan olmalarıyla mümkündür.

En büyük arzum, bütün ömrümce bir emek, memleketimin verdiği imkân ve iş arkadaşlarımın gayretiyle meydana gelmiş olan Koç Topluluğu'nun, başarı içinde daha nice 60 yıllar idrak etmesidir.

Hepinizi saygılarımla ve sevgilerimle selamlıyorum.”

ÖYLE sanıyorum ki, bu kitabımın başına aldığım bu yazılar ve konuşmalar, okuyuculara, bir kitabın ön-sözünden beklenen açıklamayı yeter ölçüde yapmış bulunuyor. 1970'li yılların başından itibaren yaşadığım günleri, iş ve hayat tecrübelerimi bu kitabımda anlatıyorum.

Yazmış olduğum bu kitabın düzenlemesi ve yayına hazırlanmasında bana yardımcı olan Gazeteci - Yazar Sadun Tanju'ya, kitap çalışmaları süresince koordinasyonu sağlayan mesai arkadaşlarımdan Erdoğan Karakoyunlu'ya, notlarımın ve arşivimin bu kitap için kullanılmasını kolaylaştıran ve titiz bir çalışma ile bana yardımcı olan özel sekreterim Suzan Boray'a teşekkür ediyorum.

Vehbi Koç

Yeniköy Temmuz 1987

Ailem

Doğum yılım 1901'dir. Doğum günüm kesin olarak belli değildir. Sadece annemin "1901 yılında Ankara'da üzümlere alaca düşüğü zaman" sözleri üzerine, çocuklarımla birlikte bu tarihin temmuzun ikinci yarısında olacağını hesap ederek 20 Temmuz 1901'i doğum günüm olarak kabul ettik.

1926 senesinde eniştem merhum Sadullah Aktar'ın ortanca kızı Sadberk Hanım'la evlendim. Eşimi kaybettiğim 1973 senesi Kasım ayına kadar güzel bir düzenimiz ve mutlu bir hayatımız oldu. Birlikte geçirdiğimiz 47 sene zarfında ben çok rahat ve bahtiyardım. Kendisinin muvaffakiyetimde çok büyük tesirleri oldu. Benimle birlikte bitmeyen, tükenmeyen bir mücadele verdi. İyi, kötü günlerimde her zaman yanımda oldu, her türlü sıkıntımı paylaştı. İş hayatının bitmek tükenmek bilmeyen çeşitli sıkıntıları vardır. Sabah erkenden işe başlayan ve akşam asık bir yüzle eve gelen erkeği hanımının karşılaması, "Rahatsız mısın, yorgun musun" diye gönlünü alması, eğlence ve zevklerinden mahrum kalarak erkeğinin gidişine uymasının büyük önemi vardır. Çocuklar anne ve babayı daima örnek alırlar. Bu bakımdan anne ve babanın çocukları yetişinceye kadar büyük fedakârlıklar göstermesi gerekir. İşte eşim 47 yıl bütün bu hususlara azami dikkat göstermiş ve ben işlerimle meşgul olduğum için dört çocuğumuzun yetişmesinde en büyük yükü omuzlarında taşımıştır. Kendisine minnettarım.

Eşim hayattayken çok çalışmaktan kendisine kâfi zaman

Ek:4

Vehbi Koç'un beğendiği güzel sözler

BU kitabın, bundan 15 yıl önce yazdığım "Hayat Hikâ-yem"le birlikte, bana ait bütün merak konularına dürüstçe bir açıklık getirmesine elimden geldiği nispette gayret gösterdim. Bu maksatla, kitabın sonuna hayatımın kronolojik bir kısa hikâyesini; basında son çıkan makale, fıkra ve yorumları; hayatım boyunca bana verilen unvan, nişan ve ödüllerin geniş bir listesini; yaşayışımı daha somut hale getirebilsin diye özel arşivimden seçilmiş bir albümü ekledim. Bütün bunların benim portremi tamamlayacağına; Türkiye'de Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyetle var olmuş bir iş ve sanayi adamının kişiliğini daha açık seçik bir şekilde ortaya çıkaracağına inanıyorum.

Her vesileyle tekrarlamışım. Bir insanın kendi hayatında geçirdiği tecrübeler kâfi değildir; insanın olgunlaşması için okuyarak, görerek, dinleyerek başkalarının tecrübelerinden istifade yolunu araması da şarttır. Kendi hayatımı ve kendi tecrübemi açıkça ortaya koyma gayretimin temelinde de bu ana fikir hâkimdir.

Bu münasebetle, kitabıma bir ek daha koymaya ihtiyaç duydum. Ben, hayatım boyunca, okuduğum, ilginç bulduğum her kitaptan, her yazıdan notlar çıkarır, onları "Güzel Sözler"

dosyasında biriktirirdim. Bir kitaptan, bir makaleden, bir takvim yaprağından, bir sohbetten, bir mecmuadan derlenmiş bu sözler, düşünceler, şiirler ve mısralar belki karmakarışık fakat alt alta okundukları zaman; onlara önem veren insanın düşünce ve duygu yapısı hakkında şüphesiz ki bir fikir vermiş olacaktırlar.

İşte benim "Güzel Sözler"imden bir seçme:

GÜZEL SÖZLER

- Gençlik bilseydi, ihtiyarlık yapabilseydi.
- Bir zenginın mezar taşında şu yazılıdır:
Toplamayı yapar,
Zarbı bilir,
Hayatta hiç çıkarmayı bilmezdi.
Öldükten sonra vârisleri taksimi öğrendiler. (İzmirli Haşmet)
- İşinizden ayrılmakta erken davranmaya bakınız. Bir vazife gereği gibi yapmaya artık muktedir değilseniz tamahkârlık ve gurur saiki ile işe devam etmeye gayret etmeyiniz. Bilakis henüz enerjiniz yerinde iken ayrılınız. İfa etmiş olduğunuz değerli hizmetler sizi şöhrete ulaştırmış ise, ilahi kaideye uyararak inzivaya çekilmek zamanı gelmiş demektir. Vaktinde çekilmezseniz, yalnız şöhretinizi kaybetmekle kalmaz, fakat vazifelerinizi layıkiyle yapmanıza artık imkân olmadığı için size verilen emanete ihanet etmiş olursunuz. (Çin Filozofu Lao-Tse)
- Çocuk, büyüklerin kendi kişiliğine inandıklarını, buna saygı duyduklarını bilmelidir. O zaman daha ağırbaşlı olur ve özür dilemesini, hoşlanılmayacak bir hareket yaptığı zaman utanıp sıkılmasını bilir. (Saatli Maarif Takvimi)
- İyi bir damat, kazanılmış bir erkek evlat. Kötü bir damat, kaybedilmiş bir kız evlat.
- İnsanlar, hükümetlerinin işlerine "Bana ne" dedikleri gün, o hükümetin sonu gelmiş demektir.
- Rahatınız için gerekli olan hiçbir şeyden kendinizi yoksun etmeyin; ama size onur veren bir sadelik, tutumluluk içinde yaşayın ve son nefesinize kadar çalışın. (Samuel Smiles)
- Her işin başına ehlini getirmek zaruretini hissettiğimiz anda terakki yoluna ilk adımı atmış olacağız ve bu adım paha biçilmez bir ilerleme kaydedecektir.
- Dinde felsefe şudur: İNAN; FAKAT ARAMA, ARAŞTIRMA! (Pisteve Kemi Erevna)
- Sel haline geldikten sonra, suyun önü alnamaz. Kimseye sırrını söyleme; onun da bir sırdaşı olur, ona söyler. Sırdaşı

da herkese söyler. Malını güvenilir insanlara teslim et, ama sırrını kendine sakla. (Sadi-i Şirazi)

- O devrin Sadrazamı (Başbakanı) Fuat Paşa ecnebilerle yaptığı bir konuşmada; "Dışarıdan siz, içerden biz yıkmaya çalışıyoruz. Hâlâ bu memleketi yıkamadık" demiştir.
- Çabuk başarıya ulaşanlar, çabuk yıkılırlar. (Atasözü)
- Fazilet, servetlerin en büyüğüdür. (Naci Kasım)
- Okumak, insanı dolu yapar. Konuşmak, hazırcevap yapar. Yazmak da ince düşünceli yapar. Hepsine sahip olan insan bulunmaz insandır. (Saatli Maarif Takvimi)
- Yaşamaktan istifade etmeliyiz. Çünkü, nasıl yaşanacağı öğrenilinceye kadar ihtiyarlık gelip çatar. O zaman insana, sadece hayatın kaçırılmış fırsatlarla dolu hayali ve hatıraları kalır. (Saatli Maarif Takvimi)
- Tanrım, bana değiştirebileceğim şeyleri değiştirmek için cesaret, değiştiremeyeceklerimi kabul için sabır; ve ikisini birbirinden ayırt edebilmek için de, akıl ihsan eyle!..
- Çocuklarımızın arkadaşlarını seçmelerinde dikkatli olmalıyız. Sonradan üzölmek bir fayda vermez. Birçok aile çocuklarının kötü yola düşmeleri, arkadaş yüzündendir. (Naci Kasım)
 - * Vücut toprağın, iman Allah'ın, servet mirasçınıdır. (Meşhur İzmirli Haşmet Uslu)
 - * Yaşın kaç?
 - . Sıhhatim yerindedir.
 - . Zengin misin?
 - . Borcum yoktur.
 - . Düşmanın var mıdır?
 - . Akrabam yoktur.
- Rahvan atın, güleç avradın, muti evladın varsa gül oyna. İnat atın, somurtkan avradın, asi veledin varsa; gir ağla, çık ağla.
- Mezarları ziyaret ediniz, ömrün kıymetini anlamak için. Hastaneleri ziyaret ediniz, sıhhatinizin kıymetini bilmek için. (Hadis)
- Saç tava gelir hamur biter, iş tava gelir ömür biter. (Kürdün Mehmet Ağa-Antalya)
- Köylüyü inat, şehirliyi evlat, memuru avrat yıkar.
- Ben de senin gibi idim unutma Hüdayi. Sen de benim gibi olacaksın, oku Fatıha'yı. (Şeyh Ahmet)
- Kuvvetliler bilmez aman Zayıf mısın halin yaman. Hakta bile kuvvet saklı

Kim kuvvetli odur haklı.

- İnsanlar fâni, ölür gider, eserleri bâki kalır.
- Ne akarsu balıklara doyar, ne balık akarsuya. Ne dünyanın canı âşıklardan bıkar, ne âşık dünyanın canına doyar. (Mevlâna)
- Halkın sempatisi taze meyveye benzer. Yani zamanında yenmezse çürüyebilir. (İngiliz Devlet Adamı Lloyd George)
- Olmaz deme, olmaz olmaz!
- Olgun adamın vasıfları şunlardır;
 - Kimseyi methetmez,
 - Kimseyi kötülemez,
 - Kimseden şikâyet etmez,
 - Kimseye suç yüklemeyiz. (Epiktetos)
- İnsanlara ve yeryüzüne ait bütün bilmecelerin düğümünü çözsük, bunlara ait bütün bilgilerin kanunlarını bilsek, Allah'ın sevgisinden, didarından mahrum olduktan sonra, bunları bilmekle bilmemek arasında fark yoktur. Bütün alimler, filozoflar bir tarafa, senin sesini yalnız senin mübarek sesini duymak istiyorum. İman olmadığı yerde, hayat sofrasının altında yalnız küçük küçük (ben) parçaları vardır. İman olmayınca ne hayatın, ne ölümün, ne Allah'ın, ne kendimizin, ne olduğumuzu bilmeye imkân yoktur. İmanın inkâr edildiği yerde ihtiras, bayağılık, şaşkınlık, karanlık ve ölüm vardır. (Burhan Toprak)
- İçin temiz olmadıktan sonra Hacı hoca olmuşsun kaç para! Hırka, tespih, post, seccade güzel... Ama Tanrı kanar mı bunlara? Yel eser umutlar savrulur gider, Sensiz bensiz kalınca bağlar bahçeler. Altın gümüş nen varsa harcamaya bak, Ölür gidersin, düşmanların yer! (Ömer Hâyyam)
- Şefkat-ü merhamette güneş gibi ol, Başkalarının kusurunu örtmekte gece gibi ol, Sehavet-ü cömertlikte akar su gibi ol, Hiddet-ü asabiyette ölü gibi ol, Tevazu-u mahviyette toprak gibi ol; Olduğun gibi görün, görüdüğün gibi ol. (Mevlâna)
- Gel, gel, kim olursan ol, gel, İster kâfir, ister putperest, ister Mecusî ol. Bizim dergâhımız, umutsuzluk dergâhı değil,

Yüz kere tövbeni bozmuş olsan da gene gel.
(Mevlâna)

- Bir yıl sonrasıysa düşündüğün, tohum ek.
Ağaç dik, on yıl sonrasıysa tasarladığın,
Ama düşünüyorsan yüz yıl ötesini, halkı eğit o zaman...
Bir kez tohum ekersen, bir kez ürün alırsın,
Bir kez ağaç dikersen, on kez ürün alırsın,
Yüz kez olur bu ürün, eğitirsen toplumu...
Birisine bir balık versen, doyar bir defa,
Balık tutmayı öğret, doysun ömür boyunca.
(2000 yıl evvel yaşamış Çinli Şair Kuan Tzu)
- Arzın hayatı nas ile kaimdir. Nasın hayatı ruh ile kaimdir.
Ruhun hayatı akıl ile kaimdir. Akılın hayatı ilim ile kaimdir.
İlmin hayatı amel ile kaimdir. Amelin hayatı ihlas ile kaimdir.
- İlim hâkimdir, mal ise mahkûmdur. İlim seni korur, halbuki malı sen korursun. İlim çalınmaz, mal ise çalınır. İlim sarf ettikçe artar. Mal ise sarf ettikçe azalır. (Hz.Ali)
- Elini açık tut, sofranı açık tut, kapını açık tut. Gözünü bağlı tut. Dilini bağlı tut. Belini bağlı tut. (Ahi Evren)
- Biz çocuklarımıza konuşmayı değil, susmayı öğretiyoruz. (Japon Atasözü)
- Japon işçisinin her sabah söylediği sözler:
Tanrım beni yeni bir güne getirdiğin için sana şükrediyorum.
İşim ve şevkim olduğu için şükrediyorum.
Tanrım sen bugünü verimle bitirmemi bana nasip et.
Tanrım yeni bir güne doğduğum için sana şükrediyorum.
- Az yemek
Az söylemek
Eder insanı melek.
Çok yemek
Çok söylemek
Eder insanı helâk.
- İnsanlar söyledikleri sözün esiri, söylemediklerinin hâkimidir.
- Adam var ki defeder her belâyı,
Adam var ki taşa çalar baltayı;
Adam var ki soyar çiğ yumurtayı,
Adam var ki soyamaz portakalı.
(Salih Sayar)
- Çocuklar babaları hakkında ne düşünürler:
6 yaşında; Babam her şeyi biliyor.
10 " Babam çok şey biliyor.

- 15 " Ben de babam kadar biliyorum.
- 20 " Şu muhakkak ki, babamın öyle pek fazla bildiği bir şey yok.
- 30 " Bir kere de babamın fikrini sorsam fena olmayacak.
- 40 " Ne de olsa babam bazı şeyleri biliyor.
- 50 " Babam her şeyi biliyor.
- 60 " Ah, babam hayatta olsaydı da kendisine danışabilseydim.

- Arz'ın varlığı insanla
İnsanın varlığı ruhla
Ruhun varlığı akılla
Akılın varlığı işle
İşin varlığı hüsnüniyetledir.
- Genç de olsanız, yaşlı da olsanız durmadan çalışınız. Emin olunuz ki, yaşlılık dertlerinin yarısı, devamlı çalışma ile yok edilebilir. Çok çalışmanın zarar vereceği inancı yanlıştır. Tam tersine çalışmak, kadın olsun, erkek olsun herkes için, hele belli bir yaştan sonra, sağlığı sağlayacak en etkili ilaçtır.
- "Bugün 77 yaşındadır ve emeklilik çağı çoktan geçtiği halde çalışıyor. Ona hayatını kazandıran tek kuvvetin çalışma aşkıyla gayreti olduğuna hiç şüphe etmeyin. İnsanı yıpratın ihtiyarlık değil, zihni ve bedeni hareketsizlik, tembelliktir." (Dr.Paul Dudley White)